

Said Nursî'nin Peygamber Anlayışı Üzerine Bazı Mülahazalar

MUSTAFA ÖZTOPRAK^a

Öz: Cemaatler İslam dünyasının bir gerçeğidir. Her bir cemaatin kendine göre uygulamaları ve takip ettiği kitapları vardır. Nur cemaati olarak ifade edilenler ve Bediüzzaman'ı lider olarak kabul edenlerin takip ettiği eser ise Risale-i Nur'dur. Bediüzzaman, Risale-i Nur'da genel olarak imani konulardan bahsetmektedir. Hz. Peygamber, sünnet ve hadis, eserde imani konulardan sonra en fazla yer verilenlerdir. Çünkü onun için Hz. Peygamber ve O'nun ahlaki büyük önem arz etmektedir. Makalede Bediüzzaman Said Nursî'nin Peygamber anlayışını tespit etmeye çalıştık. Bediüzzaman'ın eserinde zikrettiği farklı veçheleriyle dokuz başlık altında Hz. Peygamber'e has bir yönü hem hadis ilmi açısından hem de genel İslami bakış yönüyle değerlendirdik. Peygamber tanımından, Kur'an-ı Kerim'deki ilgili ayetleri yorumlamasına kadar ki dokuz başlıkta çoğunlukla meseleleri bireysel düşünceyle, zaman zaman genel İslami görüşler çerçevesinde açıklamayı tercih etmektedir. Hz. Peygamberin maddi boyutundan daha fazla manevi yönü üzerinde vurgular yapmıştır.

Anahtar Kelimeler: Peygamber, hadis, Said Nursî, Risale-i Nur, anlayış.

^a Sinop Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü
mustafa.oztoprak@hotmail.com

Some Considerations on Said Nursi's Understanding Prophethood

MUSTAFA ÖZTOPRAK

Abstract: Communities are realities of the Islamic world. Each community has its own application and followed by books. Said Nursi lovers followed the Risale Nur. Bediuzzaman, is talking about faith issues in the Risala an-Nur. Prophet, Sunnah and Hadith are the most in the work place after the faith. Because the Prophet and ethics are of great importance for Bediuzzaman. We try to identify the Said Nursi's understanding of the Prophet in the article. Under the direction of the Prophet has nine titles with different aspects of Bediuzzaman cites the work we evaluated both in terms of hadith and Islamic perspective the general direction. Description of the Prophet, nine titles to the interpretation of the relevant messages in the Holy Koran is mostly a matter of the individual mind, prefer to view the description in the framework of the overall Islamic times. The Prophet's financial dimension that makes highlight the more spiritual aspect.

Keywords: Prophet, hadith, Said Nursi, Risale an-Nur, understanding.

Giriş

Bediüzzaman, ülkemizde 15-20 civarında farklı gruptan oluşan nur cemaatinin önderidir. Hayatının önemli bir kısmını sıkıntılarla geçirmiş biri olarak, yaşadığı dönemde Müslümanların İslam'dan uzaklaştığını düşünerek imani konulara önem vermesiyle tanınmaktadır. Ömrünü “Eski Said” ve “Yeni Said” dönemi şeklinde ikiye ayırmaktadır. Birinci dönemde daha çok eğitim ve mücadele ikinci dönemi ise inziya, mahkemelerdeki davalar ve *Risale-i Nur*'u yazmakla geçirmiştir.

Türkiye'de İslami cemaatler belirli kitapları takip etmektedirler.¹ Nur cemaatini oluşturan grupların hemen hemen hepsinin ortak hareket noktası da Bediüzzaman tarafından yazılan/yazdırılan, tespitlerimize göre farklı hacimdeki 46 çalışmadan² meydana gelen *Risâle-i Nur* isimli külliyaattır. Mezkûr eserin büyük oranda ihtiva ettiği konu imana dairdir. Eser, imani konuların yanında, tefsir, hadis, kelam ve yaşadığı dönemdeki siyasi olayları içermektedir. Kaynaklara çok fazla yer vermeden bireysel düşünceleriyle meseleleri ortaya koymaktadır. Eğitim aldığı medreselerdeki kültür ve hocalarının değer vermesiyle tasavvuf anlayışı onun hayatında ve eserlerinde önemli yer tutmaktadır.

Risale-i Nur, hadis, sünnet ve özellikle Hz. Peygamber açısından farklı anlayışları barındıran bir eserdir. Bediüzzaman'ın ilmi anlamda şu ana kadar hadis, sünnet ve Peygamber anlayışının incelemeye tabi tutulmaması bir eksiklik olarak önem arz etmektedir. Mutlaka onun

¹ Cemaatlerin belirli kitapları takip ettiğine örnek: İskenderpaşa Cemaati, Ahmet Ziyâüddîn Gümüşhanevi'nin *Râmûzu'l-Ehâdisi*'i; Nur Cemaati, Bediüzzaman Said Nursi'nin *Risâle-i Nur*'u; İhlas (Işıkcılar) Grubu, Hüseyin Hilmi Işık'ın *Saadeti Ebediyye*'si vs.

² *Risâle-i Nur*'u oluşturan eserler hakkında farklı sayılar ifade edilmektedir. Çünkü bir risale, diğer bir kitabın içerisinde yer alabilmekte veya oradan çıkarılarak müstakil çalışma gibi yayımlanabilmektedir. Biz de bu düşünceleri dikkate alarak müstakil olarak zikredilen bütün çalışmaların ismini zikretme gereksinimi hissettik. *Risâle-i Nur Külliyyatı*'nı oluşturan eserler şu şekildedir: Sözler, Lemalar, Mektubat, Şualar, İşâretü'l-İcâz, Mesnevî-i Nuriye, Barla Lahikası, Kastamonu Lahikası, Emirdağ Lahikası, Divân-ı Harbî Örfî, Münâzarât, Hutbe-i Şâmiye, Muhâkemât, Sunühât, Hutuvât-ı Sitte, Sikke-i Tasdîki Gaybî, Tarihçe-i Hayat, Asâyı Musa, İman ve Küfür Muvazeleneleri, Küçük Sözler, Haşir Risalesi, Gençlik Rehberi, 23. Söz, 33. Pencere, Nur Âleminin Bir Anahtarı, Uhuvvet Risalesi, Ramazan İktisat-Şükür Risaleleri, Sünneti Seniyye Risalesi, İhlas Risalesi, Tabiat Risalesi, Hanımlar Rehberi, Hastalar Risalesi, Latif Nükteler, Zühretü'n-Nür, Ayetü'l-Kübrâ, Meyve Risalesi, el-Huccetü'z-Zehrâ, Hakikat Nurları, Sirâcü'n-Nür, Tılsımlar Mecmuası, Zülfikar Mecmuası, Nur Çeşmesi, Tuluat, İşârat, Rumuz ve Tiryak.

farklı yönleriyle, kısmen de bazı eserlerinin hadis ilmi açısından değerlendirilmesiyle yapılan çalışmalar bulunmaktadır.³ Müntesiplerinin herhangi bir sorgulamaya açmaksızın bir ön kabulle sahiplendikleri, muarızlarının ise eleştirdiği bir durumda ilmi anlamda bir incelemeye ihtiyaç duyulmuştur. Çünkü herkesin Peygamber anlayışı, meselelere bakışıyla farklılık arz edebilmektedir. Her bir müellif kendince kanıtlar ve çıkarımlarla meseleyi açıklama yoluna gitmektedir. Bediüzzaman'ın bu noktadaki anlayışını tespit etmek, hem onu sevenler hem de eleştirenler açısından ilmi anlamda etraflıca bilgilenme sağlayacaktır.

1. Peygamber Anlayışı

Bediüzzaman'ın Peygamber anlayışı farklı yönleriyle temayüz etmektedir. Biz bunları dokuz başlıkta topladık. Başlıklar; "Peygamber Tanımı", "Hz. Peygamber İçin Kullandığı İsimler ve Sıfatlar", "Nübüvvetin Delili", "Yaratılmışların En Şerefli", "Korunmuş Peygamber Algısı", "Beşer Olarak Peygamber", "Allah Rasûlü'nün Gaybı Bilmesi", "Mucizelerin Risâletin Anlatımına Etkisi" ve "Hz. Peygamber İle İlgili Ayetleri Yorumlaması" şeklindedir. Her bir başlığı, meseleyi özetleyen birkaç örnekle somutlaştıracamız.

1.1. Peygamber Tanımı

Bediüzzaman, Peygamber tanımı yapmıştır. Ancak bu tanım, Peygamber kavramını tanımlayan kitaplardakinden farklılık arz etmektedir. Onun tanımı şu şekildedir:

"Arkadaş! Hâlıkımızı tarif eden, pek büyük bir şahsiyet-i mânevîyeye mâlik, burhan-ı nâtık dediğimiz, "Hazret-i Muhammed (s.a.s.) kimdir?" diye yapılan suale cevaben deriz ki: Hazret-i Muhammed

³ Bediüzzaman'ın *Risale-i Nur* özelinde yapılan hadis veya Peygamber anlayışı hakkında 3 çalışma tespit edilmiştir. Bu çalışmalardan birisi devam ederken, diğer ikisi ise tamamlanmıştır. Devam eden çalışma, Bodur, Aydın, "Said Nursi'nin Şuâlar, Lem'alar, Mesnevî-i Nuriyye ve İşaretü'l-İ'caz Adlı Eserlerinde Geçen Hadislerin Değerlendirilmesi" (Yüksek Lisans), Cumhuriyet Üniversitesi Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı Hadis Bilim Dalı (Danışman: Doç. Dr. Sami Şahin); tamamlanan çalışmalar ise; Can, Muhammet Ali, "Said Nursi'nin Risalelerinde Geçen Hadislerin Tahrici ve Değerlendirilmesi", (Yüksek Lisans), Necmettin Erbakan Üniversitesi Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı Hadis Bilim Dalı, 2014, (Danışman: Doç. Dr. Muhittin Uysal) ve Aytaç, Ahmet, "Said Nursi'nin Peygamberlik Anlayışı", (Yüksek Lisans), Ankara Üniversitesi Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı Kelam Bilim Dalı, 1996, (Danışman: Prof. Dr. Mustafa Sait Yazıcıoğlu). Arzu etmemize rağmen mezkûr çalışmaların hiç birisine ulaşma imkânımız olmamıştır.

(s.a.s.) öyle bir zattır ki, azamet-i mâneviyesinden dolayı sath-ı arz, o zatın mescid-i aksâsıdır. Mekke-i Mükerrreme onun mihrabı, Medine-i Münevvere onun minber-i fazl-ı kemalidir. Cemaat-ı mü'minîne en son ve en âli imam ve nev-i beşerin hatîb-i şehîridir; saadet düsturlarını beyan ediyor. Ve bütün enbiyânın reisidir; onları tezkiye ve tasdik ediyor. Çünkü dini bütün dinlerin esasına câmidir. Ve bütün evliyânın başıdır; sems-i risaletiyle onları terbiye ve tenvir ediyor. O zat (s.a.s.), öyle bir kutup ve nokta-i merkezîyedir ki, onun halka-i zikrinde bulunan bütün enbiyâ-i ahyâr, ebrâr-ı sâdikîn onun gelmesine mütefik ve kelâm-ı nutkuyla nâtıktırlar. Ve öyle bir şecere-i nuraniyedir ki, damar ve kökleri, enbiyânın esasat-ı semâviyesidir. Dal ve budakları, evliyânın maarif-i ilhamiyesidir. Bu itibarla, herhangi bir dâvâyı iddia etmişse, bütün enbiyâ mucizelerine istinaden ve bütün evliyâ kerametlerine müsteniden ona şehadet etmişlerdir. Evet, bütün dâvâlarının tasdiklerini iş'âr eden, bütün kâmillerin hâtem ve mühürleri vardır. Ezcümle: O zatın (s.a.s.) dâvâlarından biri tevhiddir. Bu dâvâyı tasrih ve ifade eden Lâ ilâhe illâllah kelime-i mübârekisidir.⁴

Bediüzzaman'ın tanımında iki yön bulunmaktadır. Onun *Risâle-i Nur*'da izlediği metot, Peygamber tanımında da görülmektedir. Tanımındaki iki yönden birincisi, Peygamber tanımı denilince akla gelen Allah'ın elçisi olması, hem geldiği ümmetin hem de daha önceki ümmetlerin ve elçilerin lideri özelliğidir. Bu tanımlama, genel kabul gören bir şeydir. İkinci yön ise, daha çok manevi boyutu ifade etmektedir. Enbiyanın lideri derken arkasından evliyanın da önderidir tespitinde bulunmaktadır. Bu bakış açısı, onun *Risâle-i Nur*'da izlediği metodu yansıtmaktadır. Bediüzzaman'ın hayata bakışında hem maddi hem de manevi boyut söz konusudur. Bu durumun temel nedeni, ilk başta doğup büyüdüğü bölgenin yapısı diğer açıdan ise eğitim aldığı medreseler ve hocaların tasavvuf boyutunu önemsemesidir. Ders aldığı hocalar, genellikle Nakşibendi tarikatine mensupturlar. Dolayısıyla içinde bulunduğu bilgi, birikim ve manevi boyut, onun Peygamber algısını da şekillendirmiş görünmektedir.

⁴ Bediüzzaman, *Mesnevi-i Nuriyye*, s. 1283.

1.2. Hz. Peygamber İçin Kullandığı İsimler ve Sıfatlar

Bediüzzaman, *Risale-i Nur*'da Allah Rasûlü'nden bahsederken birden fazla farklı isme yer vermiştir. Söz konusu isimler, Hz. Peygamber için zikredilen adlar olduğu gibi sıfatlar da olabilmektedir. Bediüzzaman'ın Rasûlüllâh'ı farklı isimlerle zikretmesi, O'na verdiği değer bir göstergesi olarak değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü her bir isim farklı anlamlar ihtiva etmektedir. *Ekmel-i küll*: Hem de sabittir ki: Ekmel-i küll, Muhammed'dir (s.a.s.). Mucizatı ve ahlâk-ı kâmileşi şehadet ettiği gibi, muhakkikîn-i nev-i beşer de tasdik ederler. Hattâ a'dâsı da teslim ediyorlar ve etmeye mecburdurlar.⁵

Mubbir-i sâdik: Bediüzzaman, Hz. Peygamber'den haber verirken bazı ifadeler kullanmaktadır. Bunlardan birisi, güvenilir haberci anlamına gelen “Muhbir-i sâdik”tır.⁶

Şeriat-ı Garrâ-yı Muhammediye: Bediüzzaman, Hz. Peygamber'i farklı ifadelerle isimlendirmiştir. Bunlardan birisi de Şeriat-ı Garrâ-yı Muhammediye (s.a.s.)'dir.⁷

Zât-ı Ahmediye ve Risalet Güneşi: Kâinat semâsında daim parlayan ve hiçbir vakit gurub etmeyen, âlem-i hakikatin şemsü'ş-şumusu olan Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın ihbaratı ve risalet güneşi olan Zât-ı Ahmediyenin (s.a.s.) şehâdâtı ve müşahedâtı, hiç kabil midir ki, bir şüphe kabul etsin?⁸

Sadık, masduk, musaddak olan Muhammed-i Arabî: Sadık, masduk, musaddak olan Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtu Vesselâmin ihbarıdır. Evet, o zâtın (s.a.s.) sözleri saadet-i ebediyenin kapılarını açmıştır ve onun (s.a.s.) kelâmları saadet-i ebediyeye karşı birer penceredir. Zaten bütün enbiyanın icmâını ve bütün evliyanın tevatürünü elinde tutmuş, bütün kuvvetiyle bütün dâvâları, tevhid-i İlahîden sonra şu haşir ve saadet noktasında temerküz ediyor. Acaba şu kuvveti sarsacak bir şey var mıdır?⁹

Kemâlât-ı Ahmediye: İhvanlarımın ısrarıyla, ayrı ayrı o lem'aları ha-

⁵ Bediüzzaman, *Mubakemat*, s. 1995.

⁶ Bediüzzaman, *Kastamonu Labikası*, s. 1614.

⁷ Bediüzzaman, *Barla Labikası*, s. 1479.

⁸ Bediüzzaman, *Sözler*, s. 228.

⁹ Bediüzzaman, *Sözler*, s. 234.

kikatin asıyla birleştirmek ve kemâlât-ı Ahmediyenin (s.a.s.) cemâline birden bir ayna yapmak için, inayeti Allah'tan istedik.¹⁰

Habib-i Ekrem: İşte, Kur'ân-ı Hakîm, Habîb-i Ekrem Aleyhi Efdalüssalâtü ve Ekmelüsselâmın Miracının mebedi olan, Mescid-i Haramdan Mescid-i Aksâya olan seyeranını zikrettikten sonra...¹¹

Velâyet-i Ahmediye: Herşeye herşeyden daha yakındır. Cisimden, mekândan münezzehtir. Her velî, kalbi içinde O'nunla görüşebilir. Neden dolayı velâyet-i Ahmediye (s.a.s.), Miraç gibi uzun bir seyahatin neticesinden sonra, her velînin kendi kalbinde muvaffak olduğu münâcâta muvaffak oluyor?¹²

Hazret-i Muhammed: Madem hakikat ve hikmet böyle iktiza ediyor. Ve şu vezâife en elyak Hazret-i Muhammed (s.a.s.)'dir. Çünkü bilfiil, en mükemmel bir surette o vazifeleri yapmıştır.¹³

Nübüvvet-i Ahmediye: Tevrat, İncil, Zebûr gibi kütüb-ü mukaddeseden, pek çok tahrifata maruz oldukları halde, şu zamanda dahi, Hüseyin Cîsrî gibi bir muhakkik, nübüvvet-i Ahmediyeye (s.a.s.) dair yüz on dört işarî beşaretleri çıkarıp *Risale-i Hamidiye*'de göstermiştir.¹⁴

Mufarakât-i Ahmediye: Bir orduya parmağından gelen suyu içirmesi ve câmide, bir cemaat-i azîme huzurunda kuru direğin, minberin naklinden dolayı mufarakat-i Ahmediyeden (s.a.s.) deve gibi enin ederek ağlaması, nassıyla, şakk-ı kamer gibi, muhakkiklerin tahkikatıyla bine bâliğ mucizatla serfiraz olduğunu tarih ve siyer gösteriyor.¹⁵

Seyyidü'l-Mürselîn ve Sultanü'l-Evliya: İşte, Cenâb-ı Hakkın bütün kemâlâtı ve Esmâ-i Hüsnâ'sının bütün merâtipleri ve bütün faziletleri hakikî kemâlât olduklarından, bizzat sevilirler; mahbûbetün lizâtihâdırlar. Mahbub-u Bilhak ve Habîb-i Hakikî olan Zât-ı Zülcelâl, hakikî olan kemâlâtını ve sıfât ve esmâsının güzelliklerini kendine lââyık bir tarzda sever, muhabbet eder. Hem o kemâlâtın mazharları, aynaları olan san'atını ve masnuatını ve mahlûkatının mehâsinini sever,

¹⁰ Bediüzzaman, *Sözler*, s. 253.

¹¹ Bediüzzaman, *Sözler*, s. 253.

¹² Bediüzzaman, *Sözler*, s. 254.

¹³ Bediüzzaman, *Sözler*, s. 257.

¹⁴ Bediüzzaman, *Sözler*, s. 261.

¹⁵ Bediüzzaman, *Sözler*, s. 262.

muhabbet eder. Enbiyasını ve evliyasını, hususan Seyyidü'l-Mürselin ve Sultanü'l-Evliya olan Habîb-i Ekrem'ini sever.¹⁶

Risalet-i Ahmediye: Risâlet-i Ahmediyeye (s.a.s.) dair On Dokuzuncu Sözle Otuz Birinci Söz, nübüvvet-i Muhammediye'yi (s.a.s.) delâil-i kat'îye ile ispat ettiklerinden, ispat cihetini onlara havale edip, yalnız onlara bir tetimme olarak, On Dokuz Nükteli İşaretler ile o büyük hakikatin bazı lem'alarını göstereceğiz.¹⁷

Hız. Peygamber için kullandığı isim ve sıfatlar için şu tespit ve değerlendirmelerde bulunmak mümkündür:

a. Her bir isim veya sıfatın, anlatılan meselenin ruhuna uygun olmasına dikkat edilmiştir.

b. Allah Rasûlü'nün hal ve davranışları, özellikle sıfatları çoğunlukla zikredilmiştir.

c. "Kemalat", "Seyyid", "Evliya" gibi daha çok ehl-i tasavvufun kullandığı terimlere yer vermesi, kendisinin dini ilimleri anlama usulünün bir yansıması olarak görmek gerekir. Çünkü Bediüzzaman, meselelere bakışta ehl-i tasavvufun kullandığı argümanlardan büyük bir kısmına yer vermektedir.

d. Rasûlü Ekrem'e sevgisini, hürmetini ve saygısını O'nun farklı yönlerini belirten sıfatlarını zikrederek göstermeye çalışmıştır.

2. Nübüvvetin Delili

Allah Rasûlü'nün Peygamberlik delilleri basit düzeyden detaylı noktaya kadar farklı sayıda ortaya çıkacaktır. Basit düzeyli bir değerlendirmede Rasûlüllâh'ın elçi olmasını bireysel davranışlardaki yansımalar ve dini değerler ifade eden uygulamalarla tespit edebiliriz. Ancak bazı âlimler mesele üzerinde detaylı çalışma yapmışlar, neticede eserler¹⁸ meydana getirmişlerdir. Bediüzzaman da *Risâle-i Nur*'da konu

¹⁶ Bediüzzaman, *Sözler*, s. 282.

¹⁷ Bediüzzaman, *Mektubat*, s. 387.

¹⁸ İsfahani, Ebû Nuaym Ahmed b. Abdullah b. İshak İsfahani Ebû Nuaym, *Delailü'n-Nübüvve*, Dârü'l-Va'y, Halep, t.s.; Beyhaki, Ebû Bekir Ahmed b. el-Hüseyn b. Ali, *Delailü'n-Nübüvve ve Ma'rifetu Abvâli Sahibi'ş-Şeria*, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1985; Altıparmak Mehmed Efendi, *Delail-ü Nübüvvet-i Muhammedi ve Şemâilü Fütüvvet-i Ahmedi*, Hisar Yayınevi, İstanbul, 1984; Abdülhalim Mahmud, *Delâilü'n-Nübüvve ve Mu'cizetü'r-Resûl*, Dârü'l-İnsan, Kahire, 1984.

ile ilgili düşüncelerini izhar etmektedir. Ona göre meselenin detayları şu şekildedir:

“İşte, Nübüvvet-i Ahmediye'nin (s.a.s.) delâili, evvelâ iki kısımdır: Birisi, "İrhasat" denilen, nübüvvetten evvel ve velâdeti vaktinde zuhur eden harikulâde hallerdir. İkinci kısım, sair delâil-i nübüvettir. İkinci kısım da iki kısımdır: Biri, ondan sonra, fakat nübüvvetini tasdiklen zuhura gelen harikalardır. İkincisi, Asr-ı Saadetinde mazhar olduğu harikalardır. Şu ikinci kısım dahi iki kısımdır: Biri, zâtında, sûretinde, suretinde, ahlâkında, kemâlinde zâhir olan delâil-i nübüvettir. İkincisi, âfâkî, haricî şeylerde mazhar olduğu mucizattır. Şu ikinci kısım dahi iki kısımdır: Biri mânevî ve Kur'ânîdir. Diğeri maddî ve ekvânîdir. Şu ikinci kısım dahi iki kısımdır: Biri: Dâvâ-yı nübüvvet vaktinde, ehl-i küfrün inadını kırmak veyahut ehl-i imanın kuvvet-i imanını ziyadeleştirmek için zuhura gelen harikulâde mucizattır. Şakk-ı kamer ve parmağından suyun akması ve az taamla çokları doyurması ve hayvan ve ağaç ve taşın konuşması gibi yirmi nevi ve her bir nev'i mânevî tevatür derecesinde ve herbir nev'in de çok mükerrer efradı vardır. İkinci kısım, istikbalde ihbar ettiğî hadiselerdir ki, Cenâb-ı Hakkın talimiyle o da haber vermiş, haber verdiğî gibi doğru çıkmıştır.”¹⁹

Bediüzzaman'a göre Nübüvvetin delilleri vahiy gelmezden önceki harikulade olaylarla başlayıp mucizelere kadar uzanan geniş yelpazede birçok delili içine almaktadır. Nübüvvet delillerine de hem maddi hem de manevi boyutuyla yaklaşması fevkalade dikkat çekmektedir.

3. Yaratılmışların En Şereflişi

Bediüzzaman, Allah Rasûlü'nü yaratılmışların en şereflişi olarak nitelendirmiş, belki O'na olan bir özlemin yansıması olarak etrafındakilere Asr-ı Saadeti örnek göstererek dönemin İslami anlayışıyla hareket etmeyi tavsiye etmiştir. Bu çerçevedeki ifadeleri şu şekildedir:

“İşte, Rasûl-ü Ekrem (s.a.s.), madem masnuat içinde en mükemmel ferttir ve mahlûkat içinde en mümtaz şahsiyettir. Gel, bu zamandan tecerrüt edip, fikren Asr-ı Saadete ve hayalen Ceziretü'l-Araba gidiyoruz. Ta ki, Rasûl-ü Ekrem'i vazife başında ve ubudiyet içinde görüp ziyaret ederiz. Şimdi, acaba âlemde Muhammed-i Arabî

¹⁹ Bediüzzaman, *Mektubat*, s. 389.

(s.a.s.)’dan beyan olunan evsaf ve vezaiife daha ehil ve daha cami kim zuhur etmiş? Ve rütbe-i risalete ve vazife-i tebliğ'e ondan daha elyak, daha evfak hiç zaman göstermiş midir? Hayır, asla ve kat'a! Belki o, bütün resullerin seyyididir, bütün enbiyanın imamıdır, bütün asfiyanın serveridir, bütün mukarrebînin akrebidir, bütün mahlûkatın ekmelidir, bütün mürşidlerin sultanıdır.”²⁰ Bediüzzaman, Hz. Peygamber’in en şerefli insan olduğuna ise mucizeleri delil göstermiştir. Söz konusu mucizeleri işaret ederken ehl-i tahkik’ten de kaynaklı bir nakilde bulunmuştur. Kaynaklı bir nakil, kendisini dinleyenleri ikna etme adına başvurulmuş bir argüman olarak görmek mümkündür.

“Evet, ehl-i tahkikatın ittifakıyla, şakk-ı kamer ve parmaklarından su akması gibi bine bâliğ mucizâtından, had ve hesaba gelmez delâil-i nübüvvetinden başka, Kur'ân-ı Azimüşşan gibi bir bahr-i hakaik ve kırk vecihle mucize olan mucize-i kübrâ, güneş gibi risaletini göstermeye kâfidir.”²¹

4. Korunmuş Peygamber Algısı

Rasûlüllâh’ın tasarruflarında korunmuş olup-olmadığı hususunda tartışmalar süregelmektedir. Bu durum daha çok “Vahy-i metlûv” ve “Vahy-i gayr-i metlûv” tartışmalarının içinde yaşanmaktadır. Eğer Allah Rasûlü bütün fiilleriyle Yaratıcı’nın kontrolünde ise, insani yönünü; normal bireyler gibi değerlendirilirse Peygamberi yönünü nasıl görmek gerekmektedir. Bu çerçevede, Allah Rasûlü’nün uygulamalarını dine ve dünyaya yönelik olarak değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü O, hem bir Peygamber hem de sorumlulukları olan bir insandır. Bediüzzaman’ın Peygamber algısının nelerden oluştuğu şu şekildedir:

“Şu kâinatın Sahip ve Mutasarrıfı, elbette bilerek yapıyor ve hikmetle tasarruf ediyor ve her tarafı görerek tedvir ediyor ve her şeyi bilerek, görerek terbiye ediyor ve herşeyde görünen hikmetleri, gayeleri, faydaları irade ederek tedvir ediyor. Madem yapan bilir, elbette bilen konuşur. Madem konuşacak; elbette zîşuur, zîfikir ve konuşmasını bilenlerle konuşacak. Madem zîfikirle konuşacak; elbette zîşuurun içinde en cemiyetli ve şuuru küllî olan insan nev’iyle konuşacaktır.

²⁰ Bediüzzaman, *Sözler*, s. 26.

²¹ Bediüzzaman, *Sözler*, s. 26.

Madem insan nev'iyile konuşacak; elbette insanlar içinde kabil-i hitap ve mükemmel insan olanlarla konuşacak. Madem en mükemmel ve istidadı en yüksek ve ahlâkı ulvî ve nev-i beşere muktedâ olacak olanlarla konuşacaktır. Elbette dost ve düşmanın ittifakıyla, en yüksek istidatta ve en âli ahlâkta ve nev-i beşerin humsu ona iktidâ etmiş ve nisf-ı arz onun hükm-ü mânevîsi altına girmiş ve istikbal onun getirdiği nurun ziyasıyla bin üç yüz sene ışıklanmış ve beşerin nuranî kısmı ve ehl-i imanı mütemadiyen günde beş defa onunla tecdid-i biat edip ona dua-yı rahmet ve saadet edip ona medih ve muhabbet etmiş olan Muhammed (s.a.s.) ile konuşacak ve konuşmuştur.”²²

Bediüzzaman, Hz. Peygamber'in Allah'ın koruması altında olduğunu, “O, Allah'ın hükmü manevisi altına girmiştir” diyerek belirtmektedir. Allah'ın mükemmel insanlarla muhatap olacağını zikrederek, Peygamber'in her türlü kusurdan ari olduğunu belirtmiştir. Burada Allah Rasûlü'nün insani yönünün nasıl ve hangi taraflarıyla anlaşılacağı üzerinde durmamıştır. Çünkü Peygamber (s.a.s.), sadece elçi değil aynı zamanda bir insandır. İnsanın olduğu yerde eksikliğin, sıkıntının, imtihanın ve hataların olması gayet doğaldır. Bediüzzaman'ın Hz. Peygamber'in bu yönünü gözardı ettiği tespit edilmektedir.

5. Beşer Olarak Peygamber

Bediüzzaman'ın Peygamber algısı, tek başına değerlendirilebilecek bir durumda değildir. Salt anlamda beşeri münasebetleriyle değerlendirmek isabetli görülmemektedir. Mutlaka O'nu hem beşeri hem de Peygamberi yönünü göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Konu ile ilgili değerlendirmesi şu şekildedir: “Kâinatın neticesi ve en mükemmel meyvesi ve Hâlık-ı Kâinatın tercümanı ve sevgilisi olan o zât-ı mübarekin tamam-ı mahiyeti ve hakikat-i kemâlâtı, siyer ve tarihe geçen beşerî ahval ve etvâra sığışmaz. Meselâ, Hazret-i Cebrâil ve Mikâil iki muhafız yaver hükmünde gazve-i Bedir'de yanında bulunan bir zât-ı mübarek, çarşı içinde bedevî bir Arapla at mübayaasında münazaa etmek.

Bir tek şahit olan Huzeyme'yi şahit göstermekle görünen etvârı içinde sığışmaz. İşte, yanlış gitmemek için, her vakit mahiyet-i beşeri-

²² Bediüzzaman, *Mektubat*, s. 90.

yeti itibarıyla işitilen evsâf-ı âliye içinde başını kaldırıp hakikî mahiyetine ve mertebe-i risalette durmuş nuranî şahsiyet-i mânevîyesine bakmak lâzımdır. Yoksa ya hürmetsizlik eder veya şüpheye düşer.²³

Bediüzzaman, çarşıda alışveriş yapanı sadece o yönüyle düşünürseniz yanlış yaparsınız, onun bir manevî yönü var derken, hem beşeri hem de Peygamberi yöne dikkat çekmektedir. Bu bakış açısı isabetlidir. Çünkü Hz. Peygamberi sadece tek yön ile değerlendirmek yanlış olacaktır. Bediüzzaman, meseleyi, onun kitabında genel olarak uyguladığı bir metotla, somutlaştırma yöntemiyle birkaç örnekle müşahhas hale getirmiştir. Örnekler ise şu şekildedir:

“Meselâ bir hurma çekirdeği var. O hurma çekirdeği toprak altına konup açılarak koca meyvedar bir ağaç oldu. Hem gittikçe tevessül eder, büyür. Veya tavus kuşunun bir yumurtası vardı. O yumurtaya hararet verildi, bir tavus civcivi çıktı. Sonra, tam mükemmel, her tarafı kudretten yazılı ve yıldızlı bir tavus kuşu oldu. Hem gittikçe daha büyür ve güzelleşir. Şimdi, o çekirdek ve o yumurtaya ait sıfatlar, haller var. İçinde incecik maddeler var. Hem ondan hâsıl olan ağaç ve kuşunda, o çekirdek ve yumurtanın âdi, küçük keyfiyet ve vaziyetlerine nisbeten büyük ve âli sıfatları ve keyfiyetleri var. Şimdi, o çekirdek ve o yumurtanın evsâfını ağaç ve kuşun evsâfıyla raptedip bahsetmekte lâzım gelir ki, her vakit akl-ı beşer başını çekirdekten ağaca kaldırıp baksın ve yumurtadan kuşa gözünü tevcih edip dikkat etsin-tâ işittiği evsâfı onun akli kabul edebilsin. Yoksa "Bir dirhem çekirdekten bin batman hurma aldım" ve "Şu yumurta, cevvi-i âsumanda kuşların sultanıdır" dese, tekzip ve inkâra sapacak. İşte, bunun gibi, Rasûl-ü Ekrem (s.a.s.) beşeriyeti, o çekirdeğe, o yumurtaya benzer. Ve vazife-i risalette parlayan mahiyeti ise, şecere-i tûbâ gibi ve Cennetin tayr-ı hümayunu gibidir. Hem daima tekemmüldedir. Onun için, çarşı içinde bir bedevî ile nizâ eden o zâtı düşündüğü vakit, Refref'e binip, Cebrâil'i arkada bırakıp, Kab-ı Kavseyne koşup giden zât-ı nuranîsine hayal gözünü kaldırıp bakmak lâzım gelir. Yoksa ya hürmetsizlik edecek veya nefsi emmâresi inanmayacaktır.”²⁴

²³ Bediüzzaman, *Mektubat*, s. 143.

²⁴ Bediüzzaman, *Mektubat*, s. 98.

Bediüzzaman, örnekleri verirken Peygamber (s.a.s.)'in beşer olarak kıymetinden ziyade O'nu o konuma getiren yaratıcının varlığına dikkat çekmektedir. Hurma, yumurta ve ağaç örneklerinde, yaratıcının etkisi olmadan bireysel olarak bir anlamlandırmanın olmadığını, O'nun verdiği güçle istenilen konuma geldiğini beyan etmektedir. Mezkûr örneklerin son halini yaratıcıdan müstağni düşünmek O'na yapılacak bir hakarettir demektir. Bu tespitler mutlaka doğrudur. Bunlara ilaveten, Peygamberin beşeri yönünün, dünyada imtihana tabi tutulan bir veçhinin olduğunu, "Dünyevi işleri siz daha iyi bilirsiniz"²⁵ söyleminin önemini ifade etmek isabetli olacaktır.

Peygamber'in beşeri yönünü göz ardı edip her türlü yapılan amel-in yaratıcının iradesiyle olduğunu söylemek vahy-i gayri metlûv anlayışını kabul etmeyi, beşeri iradeyi ortadan kaldırmayı dolayısıyla imtihan esprisinin anlamını kaybetmeyi gündeme getirir ki, bu dünyanın yaratılma amacıyla ters düşmektedir. Bediüzzaman'ın Peygamber'in beşeri yönünü göz ardı eden, meselelerin anlaşılmasını büyük oranda yaratıcının iradesine bağlayan bakış açısı bizzat Allah Rasûlü'nün yaklaşımlarıyla uyuşmamaktadır.

Bediüzzaman, yukarıda bahsedilen noktalar açısından değerlendirildiğinde Hz. Peygamber'in beşeri yönüne mahal vermezken *Risale-i Nur*'un farklı yerlerinde aksi yönlü beyanları söz konusudur. Konu ile ilgili düşünceleri şu şekildedir:

"Rasûl-ü Ekrem (s.a.s.), hem beşerdir, beşeriyet itibarıyla beşer gibi muamele eder; hem resuldür, risalet itibarıyla Cenâb-ı Hakkın tercümanıdır, elçisidir. Risaleti, vahye istinad eder. Vahiy iki kısımdır: Biri vahy-i sarîhîdir ki, Rasûl-ü Ekrem (s.a.s.), onda sırf bir tercümandır, mübellîğdir, müdahalesi yoktur: Kur'ân ve bazı ehâdis-i kudsiye gibi. İkinci kısım, vahy-i zımnîdir. Şu kısmın mücmel ve hülâsası, vahye ve ilhama istinad eder; fakat tafsilâtı ve tasvirâtı Rasûl-ü Ekrem (s.a.s.)'e aittir. O vahiyden gelen mücmel hadiseyi tafsil ve tasvirde, zât-ı Ahmediye (s.a.s.) bazen yine ilhama, ya vahye istinad edip beyan eder veyahut kendi ferasetiyle beyan eder. Kendi içtihadıyla yaptığı tafsilât ve tasvirâtı ya vazife-i risalet noktasında ulvî kuvve-i kudsiye ile

²⁵ Müslim, Fedail, 141.

beyan eder veyahut örf ve âdet ve efkâr-ı âmme seviyesine göre, beşeriyeti noktasında beyan eder.²⁶

Bu paragraf özelinde düşünüldüğünde Allah Rasûlü'nün hem beşeri hem de Peygamberi yönü olduğuna vurgu yapılmıştır. Vahiy ve beşeri yönlerinin bir sınırı olduğuna işaret edilmiştir. Dolayısıyla dengeli bir değerlendirme ortaya çıkmıştır. *Risale-i Nur*'un farklı yerlerinde çıkan, Hz. Peygamber'in beşeri yönünü ortaya koyan bu farklı yaklaşımların temel sebebi, eserin baştan sona gözden geçirme sürecinin ve fırsatının olmaması şeklinde düşünülebilir. Çünkü sadece bu mesele değil, diğer bazı konularda da farklı yerlerde farklı değerlendirmelerinin yapıldığı tespit edilmiştir.

6. Allah Rasûlü'nün Gaybı Bilmesi

Bediüzzaman'ın gayb anlayışı, İslam âlimleri tarafından genel kabul gören gayb yaklaşımından çok fazla bir fark göstermemektedir. Salt anlamda gayb anlayışında herşeyin Allah tarafından bilindiği, yaratılmışların hiçbir şeyi bilmediği, eğer Allah isterse bildirdiği şeklinde bir anlayış söz konusudur. Bediüzzaman'ın gayb bilgisi ve yaklaşımı da bundan farksızdır. Bu çerçevedeki düşüncelerini şu şekilde zikredebiliriz:

“Rasûl-ü Ekrem (s.a.s.), لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ (Gaybı, ancak Allah bilir.) sırrınca, kendi kendine gaybı bilmezdi. Belki Cenâb-ı Hak ona bildirirdi, o da bildirirdi. Cenâb-ı Hak hem Hakîmdir hem Rahîmdir. Hikmet ve rahmeti ise, umur-u gaybiyeden çoğunun setrini iktiza ediyor, müphem kalmasını istiyor. Çünkü şu dünyada insanın hoşuna gitmeyen şeyler daha çoktur; vukuundan evvel onları bilmek elîmdir. İşte bu sır içindir ki, ölüm ve ecel müphem bırakılmış ve insanın başına gelecek musibetler dahi perde-i gaybda kalmış. İşte, hikmet-i Rabbâniye ve rahmet-i İlâhiye böyle iktiza ettiği için, Rasûl-ü Ekrem (s.a.s.)'in ümmetine karşı ziyade hassas merhametini ziyade rencide etmemek ve âl ve ashabına karşı şedit şefkatini fazla incitmemek için, vefat-ı Nebevîden sonra âl ve ashabının ve ümmetinin başlarına gelen müthiş hâdisâtı umumiyetle ve tafsilâtıyla göstermemek, mukteza-yı hikmet ve rahmettir. Fakat yine bazı hikmetler için, mühim hâdisâtı-

²⁶ Bediüzzaman, *Mektubat*, s. 138.

fakat dehşetli bir surette değil-ona talim etmiş, o da ihbar etmiş. Hem güzel hadiseleri kısmen mücmel, kısmen tafsille bildirmiş, o da haber vermiş. Onun haberlerini de, en yüksek bir derece-i takvâda ve adlde ve sıdkta çalışan ve hadisindeki tehditten şiddetle korkan ve âyetindeki şiddetli tehditten şiddetle kaçan muhaddisîn-i kâmilîn, bize “Sahîh” bir surette o haberleri nakletmişler.”²⁷

Bediüzzaman'ın Hz. Peygamber'in gayb anlayışını ifade ederken naklettiği rivayetlerde “Sahîh”, hatta zaman zaman “Mütevâtir” kavramlarını özellikle kullandığını görmekteyiz. Allah Rasûlü'nün gayb noktasında verdiği haberlerin hapsi “Sahîh” mi yoksa Bediüzzaman “Sahîh” olanları mı tercih etmektedir. Öncelikle onun konu ile ilgili “Sahîh” ve “Mütevâtir” tespitiyle aktardığı rivayetleri zikredelim:

“Başta Buhârî ve Müslim, sıhhatle meşhur Kütüb-ü Sitte-i Hadişiye sahipleri, beyan edeceğimiz haberlerin çoğunda müttefik ve o haberlerin çoğu mânen mütevatir ve bir kısmı dahi ehl-i tahkik onların sıhhatine ittifak etmesiyle, mütevatir gibi kat'î denilebilir. İşte, nakl-i sahih-i kat'î ile Ashabına haber vermiş ki: "Siz, umum düşmanlarınıza galebe edeceksiniz. Hem feth-i Mekke, hem feth-i Hayber, hem feth-i Tam, hem feth-i Irak, hem feth-i İran, hem feth-i Beytü'l-Makdise muvaffak olacaksınız. Hem o zamanın en büyük devletleri olan İran ve Rum padişahlarının hazinelerini beyninizde taksim edeceksiniz.”²⁸ haber vermiş. Hem "Tahminim böyle" veya "Zannederim" dememiş. Belki, görür gibi kat'î ihbar etmiş, haber verdiği gibi çıkmış. Hâlbuki haber verdiği vakit, hicrete mecbur olmuş, Sahabeleri az, Medine etrafı ve bütün dünya düşmandı.

Rasûl-ü Ekrem (s.a.s.) nakl-i sahihle ve “Mütevâtir” bir derecede bize vasıl olmuş ki, minber üstünde, cemaat-i Sahabe içinde ferman etmiş ki: İşte, kırk sene sonra İslâmın en büyük iki ordusu karşı karşıya geldiği vakit, Hazret-i Hasan Radyallahü Anh, Hazret-i Muaviye (r.a.) ile musalâha edip, cedd-i emcedinin mucize-i gaybiyesini tasdik etmiştir. İkincisi: Nakl-i sahihle, Hazret-i Ali'ye demiş: Hem vak'a-i Cemel, hem vak'a-i Sıffin, hem vak'a-i Havâriç hadiselerini haber ver-

²⁷ Bediüzzaman, *Mektubat*, s. 391.

²⁸ Buhârî, Cihad, 157, Menâkıb, 25, İman, 3; Müslim, Fiten, 75, 76; Tirmizî, Fiten, 41.

miş. Hem ezvâc-ı tâhîrâtına demiş: "İçinizden birisi, mühim bir fitne- nin başına geçecek ve etrafında çoklar katledilecek."²⁹

İşte şu sahîh, kat'î hadisler, otuz sene sonra Hazret-i Ali'nin Hazret-i Aîşe ve Zübeyir ve Talha'ya karşı vak'a-i Cemel'de ve Muaviye'ye karşı Siffin'de ve Havârice karşı Harûra'da ve Nehruvan'da muharebesi, o ihbar-ı gaybiyenin bir tasdik-i filîsidir.³⁰

Bediüzzaman, Hz. Peygamber'in gaybı bilmesi hakkında, genel itibarıyla "Sahîh" kaydıyla nakillerde bulunmaktadır. Yukarıda zikrettiğimiz şekilde bir Peygamberin gaybı sadece Allah'ın bildirdiği şekilde bilebileceğini ifade ederken, devamında sadece bildiğine dair nakillerde bulunması bir eksikliği göstermektedir. Çünkü Peygamberin hayatında gaybı bilmediği onlarca olay söz konusudur. Bunlar içinde "Sahîh" veya "Hükmen Mütevatir" olmayanlar da vardır.³¹ Dolayısıyla Bediüzzaman Hz. Peygamberin gaybı bilmesi meselesi özelinde zikrettiği durumu farklı yönleriyle aktarmamıştır. Meselenin farklı yönlerini zikretseydi okuyanlar açısından daha doğru bilgilendirme olacaktı.

7. Mucizelerin Risaletin Anlatımına Etkisi

Bediüzzaman, mucizelerin risaletin anlatımında, muhataba iletilmesinde etkin rol üstlendiğini düşünmektedir. Ona göre mucizeler, yaratıcının, insanlara gönderdiği elçiyi tasdik etme, güçlendirme vasıtalarıdır. Bediüzzaman, mucizelerin inananların inancının kuvvetlenmesine, inanmayanların ise tanık olunanlar karşısında teslim olduklarını düşünmektedir. Konu ile ilgili düşünceleri şu şekildedir:

"Rasûl-ü Ekrem (s.a.s.) iddia-yı nübüvvet etmiş, Kur'ân-ı Azîmüş-şan gibi bir ferman-ı göstermiş ve ehl-i tahkikin yanında bine kadar mucizât-ı bâhireyi göstermiştir. O mucizat, heyet-i mecmuasıyla, dâvâyı nübüvvetin vukuu kadar vücutları kat'idir. Kur'ân-ı Hakîmin çok yerlerinde en muannid kâfirlerden naklettiği sihir isnad etmeleri gösteriyor ki, o muannid kâfirler dahi mucizâtın vücutlarını ve vukularını

²⁹ el-Askalanî, İbn Hacer, *Fethul-Bari*, XIII, 55. İbn Hacer, rivayetin "Sahih" olduğunu ifade etmiştir.

³⁰ Bediüzzaman, *Mektubat*, s. 145.

³¹ Konu ile ilgili bkz. Özten, Ersan, "Peygamberin Gaybı Bilme İmkânı", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2009 (Basılmamış Doktora Tezi), s. 130-135.

inkâr edemiyorlar. Yalnız, kendilerini aldatmak veya etbâlarını kandırmak için-hâşâ-sihir demişler. Evet, mucizât-ı Ahmediyenin (s.a.s.) yüz tevatür kuvvetinde bir kat'iyeti vardır. Mucize ise, Hâlık-ı Kâinat tarafından, onun dâvâsına bir tasdiktir, sadakte hükmüne geçer. Nasıl ki, sen bir padişahın meclisinde ve daire-i nazarında desen ki, "Padişah beni filân işe memur etmiş." Senden o dâvâyâ bir delil istenilse, padişah "Evet" dese, nasıl seni tasdik eder. Öyle de, âdetini ve vaziyetini senin iltimasıyla değiştirirse, "Evet" sözünden daha kat'î, daha sağlam, senin dâvânı tasdik eder.³²

Bediüzzaman, nübüvvetin delilleri kapsamında özellikle Hz. Peygamber'in mucizelerine işaret eder. Kendisi konu ile ilgili olarak rivâyetlerden şu delilleri getirir:

"Rasûl-ü Ekrem (s.a.s.) dâvâ etmiş ki: "Ben, şu kâinat Hâlıkının meb'usuyum. Delilim de şudur ki: Müstemir âdetini, benim dua ve iltimasıyla değiştirecek. İşte, parmaklarıma bakınız, beş musluklu bir çeşme gibi akıttırıyor.³³ Kamere bakınız, bir parmağımın işaretiyle iki parça ediyor.³⁴ Şu ağaca bakınız, beni tasdik için yanıma geliyor, şehadet ediyor.³⁵ Şu bir parça taama bakınız, iki üç adama ancak kâfi geldiği halde, işte, iki yüz, üç yüz adamı tok ediyor." Şimdi, şu zâtın delâil-i sıdkı ve berâhin-i nübüvveti, yalnız mucizâtına münhasır değildir. Belki, ehl-i dikkat için, hemen umum harekâtı ve ef'âli, ahval ve akvâli, ahlâk ve etvârı, sîret ve sureti, sıdkını ve ciddiyetini ispat eder. Hattâ meşhur ulema-i Benî İsrailiyeden Abdullah b. Selâm gibi pek çok zatlar, yalnız o Zât-ı Ekrem (s.a.s.)'in simasını görmekle, "Şu simada yalan yok; şu yüzde hile olamaz" diyerek imana gelmişler."³⁶

Rivayetler incelendiğinde Hz. Peygamber ile ilgili çok fazla meşhur olan, "Hissi Mucize"³⁷ şeklinde tanımlanan örnekler tespit edil-

³² Bediüzzaman, *Mektubat*, s. 388.

³³ Buhârî, *Menâkıb*, 25; *Mağâzi*, 35; *Tefsir*, *Fetih Süresi*, 5; *Eşribe*, 31; *Müslim*, *İmâra*, 72, 73; *Ahmed*, *Müsned*, III, 329; *İbn Hibban*, *Sabih*, VIII, 110.

³⁴ Buhârî, *Tefsir*, 290. Konu ile ilgili farklı değerlendirmeler için bkz: Erkol, Ahmet "Hz. Peygamber'in Mu'cizesi Meselesi ve Nübüvvetin İspatında İnşikak-ı Kamer (Aydın Yarılmaları) Hadisesi İle İlgili Bir Değerlendirme", *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1999, cilt: I, s. 261-298.

³⁵ İyaz, *Kadı, Şifa-i Şerif*, I, 299.

³⁶ Bediüzzaman, *Mektubat*, s. 388.

³⁷ Hissi Mucize: İnsanların duyularına hitap eden hârikulâde olaylardır. Bunlara tabiatla

mektedir. Muhaddisler, yukarıda zikredilen hadislerle alakalı zikredilen olayların olup-olmadığına ve eğer yaşandıysa nasıl olduğuna dair farklı değerlendirmeler yapmışlardır.³⁸

Bediüzzaman, nübüvvetin delilleri kapsamında mucizelerin önemine çok fazla değeri vermektedir. Bunu ifade ederken mucizelerin binleri hatta yüzbinleri bulunduğunu şu şekilde ifade eder:

“Muhakkıkîn-i ulema, delâil-i nübüvveti ve mucizâtı bin kadar demişler; fakat binler, belki yüz binler delâil-i nübüvvet vardır. Ve yüz binler yolla yüz binler muhtelif fikirli adamlar, o zâtın nübüvvetini tasdik etmişler. Yalnız Kur'ân-ı Hakîmde kırk vech-i i'câzdan başka, nübüvvet-i Ahmediyenin (s.a.s.) bin burhanını gösteriyor. Hem madem nev-i beşerde nübüvvet vardır. Ve yüz binler zat, nübüvvet dâvâ edip mucize gösterenler gelip geçmişler. Elbette, umumun fevkinde bir kat'iyetle, nübüvvet-i Ahmediyeye (s.a.s.) sabittir. Çünkü İsâ Aleyhisselâm ve Mûsâ Aleyhisselâm gibi umum resullere nebî dedirten ve risaletlerine medar olan delâil ve evsaf ve vaziyetler ve ümmetlerine karşı muameleler, Rasûl-ü Ekrem (s.a.s.) da daha ekmel, daha câmi bir surette mevcuttur.”³⁹

Bediüzzaman, Hz. Peygamber'in mucizelerin binleri bulunduğuna dair tespit ve değerlendirmede bulunmaktadır. *Risale-i Nur*'un farklı yerlerinde de bine yakın ifadesini kullanmakta⁴⁰ ancak yukarıda bu

İlgileri sebebiyle “kevnî mucizeler” de denir. Kur'an'da belirtildiğine göre hissî mucizeler geçmiş peygamberlerin elinde ortaya çıkmıştır. Hz. Sâlih'in devesi (Hûd 11/64-68; eş-Şems 91/11-15), Hz. Mûsâ'nın asâsının yilana dönüşmesi ve elinin parıltılı bir ışık vermesi (el-A'râf 7/107-108, 117-122; Tâhâ 20/19-22, 67-70), Hz. İsâ'nın kuş şekline soktuğu çamuru canlandırması, ölülerini diriltmesi, anadan doğma körleri ve alaca hastalığına tutulanları iyileştirmesi (Âl-i İmrân 3/49; el-Mâide 5/110) gibi. Bunlar tabiat kanunlarını aşan ve Allah'ın müdahalesini gösteren ilâhî fiiller olup iradelerini kullananların iman etmesini sağlar. Hissî mucizeler peygamberin yaşadığı zaman ve mekânla sınırlıdır. Sonraki nesillerin onları tasdik etmesi haberin bilgi kaynağı olmasıyla gerçekleşir (Konu ile ilgili bkz: Bulut, Halil İbrahim, “Mucize”, *DİA*, İstanbul, 2005, XXX, 350).

³⁸ Çelebi, İlyas, “İnşakka'l-Kamer”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (DİA), XXII, 344; Erkol, Ahmet, “Hz. Peygamberin Mucizesi Meselesi ve Nübüvvetinin İspatında İnşak-ı Kamer (Aydın Yarılmaması) Hadisesi İle İlgili Bir Değerlendirme”, *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Diyarbakır, 1999, c. 1, s. 292; Azimli, Mehmet, “Şakku'l-Kamer Olayı Çerçevesinde Bazı Tahliller”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 2008, cilt: VIII, sayı: 4, s. 25-40.

³⁹ Bediüzzaman, *Mektubat*, s. 388.

⁴⁰ Bediüzzaman, *Mektubat*, s. 388.

rakamın yeterli olmadığını, olması gerekenin yüz binler rakamı olması gerektiğini beyan etmektedir. Allah Rasulü'nün en büyük mucizesi şüphesiz Kur'an-ı Kerim'dir. Bir hadiste, "Hiçbir Peygamber yoktur ki kendisine insanların inandıkları mucizelerden birisi verilmemiş olsun. Bana da verilmiş olan sadece vahiyden ibarettir. Ümit ederim ki, kıyamet günü, mensupları en çok olan nebi ben olacağım."⁴¹ geçmektedir. Rasülü Ekrem'in hayatına bakıldığında mucizelerin olduğu bilinmektedir. Ancak bunların sayısının binleri ifade ettiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Bediüzzaman, binler ifadesini kesretten kinaye manasında kullanmış görünmektedir. Ancak bu kadar çok mucizeyi içinde barındıran bir Peygamber hayatının olmadığını ifade etmek gerekir. Mutlaka O'nun her hali Müslümanlar için bir değer ifade etmektedir. Ancak mucize kavramının karşılığını taşıyan harikulade olaylar olarak değerlendirilebilecek seviyede olanların sayısı çok fazla değildir.⁴² Çünkü Hz. Peygamber, mucizeleri önceleyip kendi çaba ve gayretini sınırlayan bir yapıda değildi. O, hem mukimken hem de seferdeyken elinden gelenin fazlasını yapmaya çalışırdı.

Mucizeler üçe ayrılmaktadır: "Hissi Mucizeler", "Haberî Mucizeler" ve "Akli Mucizeler". "Hissi Mucizeler", kâinatta yaşanan hal ve durumlar, yaşanan harikulade olaylar, özellikle önceki Peygamberin başından geçenleri ihtiva etmektedir. "Haberî Mucizeler", gaybtan bilgi vermeye dair konuları içerirken, "Akli Mucizeler" ise, insanların akıl yürütme gücüne hitap eden ve onları rasyonel kanıtlarla baş başa bırakan gerçeklerden oluşmaktadır.⁴³

Bediüzzaman'ın mucize anlayışı daha çok hissi mucizeler üzerine kurulu olduğu tespit edilmektedir. Çünkü anlatımlarındaki mucize, Hz. Peygamber'den önce yaşamış Peygamberlerden örnekler ve insanın gücünü aşan olaylarla alakalıdır. Bu çerçevede zikrettiği örnek şu şekildedir:

⁴¹ Buhârî, İ'tisam, 1, Fedailü'l-Kur'an, 1; Müslim, İman, 70, 239.

⁴² Konu ile ilgili bkz: Bulut, Zübeyr, "Peygamberleri Tasdik Aracı Olarak Mucizeler", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2015, cilt: III, sayı: 5, s. 20; Bulut, Halil İbrahim, Mucizeler Karşısında İnsanların Tutumu, *Diyanet İlmî Dergi*, 2004, cilt: XL, sayı: 3, s. 121-144.

⁴³ Mucize çeşitleri için bkz: Bulut, Halil İbrahim, "Mucize", *DİA*, İstanbul, 2005, XXX, 351.

“Rasûl-ü Ekrem (s.a.s.)’ın mucizâtı çok mütenevvidir. Risaleti umumî olduğu için, hemen ekser envâ-ı kâinattan birer mucizeye mazhardır. Güya, nasıl ki bir padişah-ı zîşânın bir yaver-i ekremi, mütenevvi hediyelerle muhtelif akvâmın mecmaı olan bir şehre geldiği vakit, her taife onun istikbaline bir mümessil gönderir, kendi taifesi lisanıyla ona hoşâmedî eder, onu alkışlar. Öyle de, Sultan-ı Ezel ve Ebedin en büyük yaveri olan Rasûl-ü Ekrem (s.a.s.), âleme teşrif edip ve küre-i arzın ahalisi olan nev-i beşere meb'us olarak geldiği ve umum kâinatın Hâlıkı tarafından umum kâinatın hakaikine karşı alâkadâr olan envâr-ı hakikat ve hedâyâ-yı mâneviyeyi getirdiği zaman, taştan, sudan, ağaçtan, hayvandan, insandan tut, tâ aydan, güneşten yıldızlara kadar her taife kendi lisan-ı mahsusuyla ve ellerinde birer mucizesini taşımasıyla, onun nübüvvetini alkışlamış ve hoşâmedî demiştir.”⁴⁴

Bediüzzaman, mucize kavramını çoğunlukla Hz. Peygamber’in Allah tarafından desteklenmesi için verilen bir durum olarak algılamaktadır. Çünkü ona göre Allah Rasûlü, Yaratıcının yeryüzündeki yaveridir. Dolayısıyla yaverini mucizelerle desteklemesi normaldir. Bediüzzaman, Allah Rasûlü’nün hayatında mucizelerin yüz binleri bulunduğunu beyan ederken kesretten kinaye hareket ettiği tespit edilmektedir. Çünkü Rasûlüllâh’ın mezkûr sayı kadar bir mucizesi tespit edilememektedir. Bediüzzaman, *Risale-i Nur*’da, çoğunlukla hissi mucizeler denilen, daha önceki Peygamberlerin yaşadığı olaylar ve Allah Rasûlü’nün hayatında kâinattaki eşyanın içinde cereyan eden mevzulardan bahsetmektedir. Geleceği haber veren “Haberi Mucizeler” şeklinde isimlendirilen konulara ise çok az yer vermektedir.

8. Hz. Peygamber İle İlgili Ayetleri Yorumlaması

Bediüzzaman’ın Hz. Peygamber anlayışı ve hadislere yaklaşımı incelenirken, onun Peygamberle alakalı ayetlere karşı konumun ne olduğunu ortaya çıkarmak ehemmiyet arz etmektedir. Bediüzzaman, *Risale-i Nur*’da 626 ayeti tefsir etmiştir.⁴⁵ Onun ayetlere karşı genel yaklaşımı, bir ayeti baz alarak açıklama yapmak yerine, ele aldığı konu ile alakalı yerleriyle ayetleri delil olarak gösterme şeklindedir. Mezkûr

⁴⁴ Bediüzzaman, *Mektubat*, s. 92.

⁴⁵ Bkz: Badıllı, Abdülkadir, *Risale-i Nur’un Kudsi Kaynakları*, Envar Neşriyat, İstanbul, 2011, s.

rakamda zikredilen ayetlere de bu şekilde yer vermiştir. Bu ayetler içinde, Hz. Peygambere tabi olma, O'nun konumunu açıklama sademinde kitaplarımızda zikredilen ayetleri seçerek, Bediüzzaman'ın onları nasıl anladığını inceleyeceğiz. Bu çerçevede, önce ayeti ve anlamını sonra Bediüzzaman'ın değerlendirmelerini aktaracak, zaman zaman da ayet hakkında müfessirlerin tefsirlerine kıyaslama adına atıflar yapacağız. Konu ile ilgili beş ayet tespit ettik. Bunları sırasıyla şu şekilde zikredebiliriz:

1. Ayet

وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ
وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا⁴⁶

“Kim Allah’a ve Peygambere itaat ederse, işte onlar, Allah’ın kendilerine nimet verdiği peygamberlerle, siddiklarla, şehidlerle ve iyi kimselerle birlikte dirler. Bunlar ne güzel arkadaşlardır.”

Bediüzzaman, bu ayeti açıklarken öncelikle itaat konusunu ele almaktadır. Çünkü itaat kavramı önemlidir. Yaratıcı, mahlûkata binlerce nimet vermiş, buna karşılık yapılması gerekenin itaat olmasını istemiştir. Bediüzzaman’ın da bu meyandaki sözleri şu şekildedir:

“Evet, inkâr etmemek başkadır, îmân etmek bütün bütün başkadır. Evet, kâinatta hiçbir zîşuûr (akıl sâhibi), kâinâtın bütün eczâsı (cüz’leri-kısımları) kadar şâhidleri bulunan Hâlık-ı zü’l-Celâlî (celâl sâhibi yaratıcıyı) inkâr edemez. Etse, bütün kâinât onu tekzib edeceği (yalanlayacağı) için susar, lâkayd kalır. Fakat O’na îmân etmek, Kur’ân-ı Azîmü’ş-şân’ın ders verdiği gibi, o Hâlık’ı sıfatları ile, isimleri ile umum kâinâtın şehâdetine istinâden kalben tasdik etmek ve elçileriyle gönderdiği emirleri tanımak, ve günah ve emre muhâlefet ettiği vakit kalben tevbe ve nedâmet etmek iledir. Yoksa büyük günahları serbest işleyip istiğfâr etmemek ve aldirmamak, o îmandan hissesi olmadığına delildir.”⁴⁷

Bediüzzaman, ilgili ayetin açıklamasını tarihi süreçle açıklamaktadır. Bu süreç, Hz. Peygamberden sonra özellikle dört halifenin geçirdiği zamana işaret etmiştir. Bu durumu ise bir hadisle kayıtlamaya

⁴⁶ Nisa, 4/69.

⁴⁷ Bediüzzaman, *Emirdağ Lâbikası*, s. 312.

çalışmıştır. Onun haricinde bir yoruma ise değinmemiştir. Konu ile ilgili tespitleri şu şekildedir:

“Evet مِنَ النَّبِيِّينَ [peygamberler] nasıl ki sarâhatle Hazret-i Peygamber (s.a.s.)’a bakıyor. وَالصَّادِقِينَ [sıddıklar] fıkrasıyla Ebû Bekri’s-Sıddîk (r.a.)’a bakıyor. Hem Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm’dan sonra ikinci olduğuna ve en evvel yerine geçeceğine işâret ettiği gibi, وَالشَّهَدَاءَ kelimesiyle Hazret-i Ömer’i, Hazret-i Osman’ı, Hazret-i Ali’yi Rıdvânullâhi Aleyhim Ecmaîn’i berâber ifâde ediyor. Hem üçü, Sıddîk’tan sonra nübüvvetin hilâfetine mazhar olacaklarını ve üçü de şehîd olacaklarını, fazîlet-i şehâdetleri de sâir fezâillerine ilâve edileceğini işâret ediyor ve gaybî bir sûrette ifâde ediyor. وَالصَّالِحِينَ [sâlih kimseler] kelimesiyle Ashâb-ı Suffe, Bedir, Rıdvân gibi mümtâz zevâta işâret ederek أَوْلَئِكَ رَفِيقًا [İşte onlar, ne güzel arkadaşlırlar!] cümlesiyle, ma’nâ-yı sarîhiyle onlara ittibâa teşvîk ve Tâbiînlerdeki tebaiyeti çok müşerref ve güzel göstermekle, ma’nâ-yı işârisiyle hulefâ-i erbaanın beşincisi olarak إِنَّ الْخِلَافَةَ بَعْدِي ثَلَاثُونَ سَنَةً [Şübhesiz ki benden sonra hilâfet, otuz senedir] hadîs-i şerîfinin hükmünü tasdik ettiren müddet-i hilâfetinin (halifelik süresinin) azlığıyla berâber, kıymetini azîm göstermek için ma’nâ-yı işârisiyle Hazret-i Hasan (r.a.) gösterir.”⁴⁸

Bediüzzaman için bu ayetin tefsirinde aslanan, iman etmenin değerli bir davranış, Yaratıcıya karşı bir görev olduğunu düşünmektir. İman etmenin yeterli olmadığını, hayata aksettirilmeyen bir inancın yok hükmünde olduğunu ifade etmektedir. Burada iman-amel dengesinde bir yaklaşımı tercih etmektedir.

Bediüzzaman, ayeti tefsir ederken belli yerlere işaret etmiş, ayetten gelen maksadın muhatabının bunlar olduğuna işaret etmiştir. Ancak tefsirlere bakıldığında, ayetteki maksadın Bediüzzaman’ın kastettiği şekliyle olmadığını düşünmüşlerdir.⁴⁹ Çünkü Bediüzzaman, “Sıddîk” ifadesiyle Hz. Ebûbekir’i, “Şühedâ” ile Hz. Ömer, Osman ve Ali’yi, “Sâlih” ile Ashab-ı Suffa’yı ve “Rafîk” ile ise Hz. Hasan’a işaret

⁴⁸ Bediüzzaman, *Lemalar*, s. 28-29.

⁴⁹ İbn Kesir, *Tefsiru’l-Kurâni’l-Azîm*, Daru Tayyibeti li’n-Neşr, by., 1420, II, 354; Ebû Hayyân, Esirüddin Muhammed b. Yusuf El-Ceyyâni Ebu Hayyân el-Endelûsi, *Babru’l-Mubîd*, Daru’l-Kütübî’l-İlmiyye, Beyrut, 1422, IV, 184; Suyuti, Ebû’l-Fazl Celaleddin Abdurrahman b. Ebi Bekir, Mahalli, Celaleddin Muhammed b. Ahmed b. Muhammed eş-Şafii, *Tefsir-u Celaleyn*, Daru’l-Hadis, Kahire, ts.

vardır tespitinde bulunmaktadır. İlgili tefsirler, her bir başlığı ele almaktan ziyade, geneli üzerinden ve onu açıklama sadedinde bir rivayetten hareketle açıklama yoluna gitmeyi tercih etmişlerdir. Bu durumda, Bediüzzaman'ın değerlendirmesi tercih edilebilecek bir yol olmakla birlikte sadece tarihsel süreçle sınırlayarak açıklamayı yeğlerken, tefsirlerin yaklaşımı, her dönem Müslümanlarına şamil görünmektedir. Kur'an-ı Kerim'in kıyamete kadar tüm zamanların rehberi olduğu düşüncesiyle tefsircilerin görüşünün daha isabetli olduğu sonucuna varmak mümkündür.

2. Ayet

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ⁵⁰

“Biz seni alemlere rahmet olarak gönderdik.”

Bu ayet, *Risale-i Nur*'da iki yerde geçmektedir.⁵¹ Bediüzzaman, mezkur ayeti bir başlık olarak ele almamıştır. Bir yerde, Hz. Peygamber'in merhameti ve cahiliye döneminde özellikle kız çocuklarına yapılan muameleleri anlatılırken ayete işaret ederek, bütün ahkam-ı Kuraniye bu ayeti tasdik ediyor⁵² tespitinde bulunmaktadır.

3. Ayet

قُلْ إِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ⁵³

“De ki, Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah çokça bağışlayan ve acıyandır.”

Bediüzzaman, ayeti açıklarken iki nokta üzerinde durmaktadır. Bunlardan birincisi, Peygamberi sevmenin Allah'ı sevmekten geçmesi, ikincisi ise, Allah Rasûlü'nü sevmenin de en temel yolunun Sünnet-i Seniyye'ye sarılmak olduğudur. İlk olarak Peygambere giden yolda Allah'ı sevmenin zorunluluğu anlatılmaktadır:

“Ayetinde i'cazlı bir icaz vardır. Çünkü çok cümleler, bu üç cümlenin içinde dercedilmiştir. Şöyle ki: Şu Âyet diyor ki: "Allah'a (c.c.) imanınız varsa, elbette Allah'ı seveceksiniz. Madem Allah'ı seversiniz, Allah'ın sevdiği tarzı yapacaksınız. Ve o sevdiği tarzı ise, Allah'ın sevdi-

⁵⁰ Enbiya, 21/107.

⁵¹ Bediüzzaman, *Mektubat*, s. 69-70; *Tarihçe-i Hayat*, s. 533.

⁵² Bediüzzaman, *Mektubat*, s. 70.

⁵³ Âl-i İmrân, 3/31.

ği zata benzemelisiniz. Ona benzemek ise, ona ittiba etmektir. Ne vakit ona ittiba etseniz, Allah da sizi sevecek. Zaten siz Allah'ı severseniz, tâ ki Allah da sizi sevsin. "İşte bütün bu cümleler, şu Âyetin yalnız mücmel ve kısa bir mealidir. Demek oluyor ki; insan için en mühim âli maksad, Cenab-ı Hakk'ın muhabbetine mazhar olmasıdır. Bu ayetin nassıyla gösteriyor ki; o matlab-ı a'lânın yolu, Habibullah'a ittibadır ve Sünnet-i Seniyye'ine iktidadır."⁵⁴

Bediüzzaman, Allahı sevmenin yolunun Rasûlullah'ı benimsemek, onun gibi olmak şeklinde tespitite bulunmaktadır. Bu nokta, sevenin sevdiğine gösterdiği en ileri aşama olarak kabul etmek gerekmektedir. Bediüzzaman da eğer Allah'ı seviyorsanız bunun ispatının elçisine itaatten geçtiğini beyan etmiştir. Ona göre itaatın de ötesinde sevdiği gibi olmak, onun hal ve davranışlarına bürünmek asolan bir yaklaşımdır. Bediüzzaman'ın ayette geçen, Peygamberi sevmenin en önemli göstergesinin O'nun sünnetine sarılmak olduğunu düşünmektedir. Konu ile ilgili tespitleri şu şekildedir:

“Cenab-ı Hakk'a îman eden, elbette ona itaat edecek. Ve itaat yolları içinde en makbulü ve en müstâkimi ve en kısası, bilâ-şübhe Habibullah'ın gösterdiği ve takib ettiği yoldur. Evet bu kâinatı bu derece in'âmat ile dolduran Zat-ı Kerim-i Zülcemal, zîşuurlardan o nîmetlere karşı şükür istemesi, zarurî ve bedihîdir. Hem bu kâinatı bu kadar mu'cizat-ı san'atla tezyin eden o Zat-ı Hakîm-i Zülcelâl, elbette bilbedahe zîşuurlar içinde en mümtaz birisini kendine muhatab ve tercüman ve ibâdına mübellîğ ve imam yapacaktır. Elhasıl: Muhabbetullah, Sünnet-i Seniyyenin ittibanı istilzam edip intac ediyor. Ne mutlu o kimseye ki, Sünnet-i Seniyyeye ittibandan hissesi ziyade ola. Veyl o kimseye ki, Sünnet-i Seniyyeyi takdir etmeyip, bid'alara giriyor.”⁵⁵

Bu ayette Bediüzzaman, mahlûkattan biri olarak insnaoğlunun Yaratıcısını sevmesinin bir zorunluluk olduğunu düşünmektedir. Allah'ı sevmenin bir sonucu olarak da insanlar içinde en seçkin bireyi olan elçisinin de sevilmesinin gayet tabii bir davranış olacağını ifade

⁵⁴ Bediüzzaman, *Lemalar*, s. 62.

⁵⁵ Bediüzzaman, *Lemalar*, s. 609.

etmektedir. Bediüzzaman için sevmek soyut olmamalıdır. Somut gerçekler üzerinde, yaşayarak gösterilmelidir. Bir insan Allah'ı seviyor, Peygambere itaat ediyorsa, bunun bir ispatı olarak sünneti yaşamak gerekmektedir.

4. Ayet

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا⁵⁶

“Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat O, Allah'ın Rasûlü ve Peygamberlerin sonuncusudur. Allah, herşeyi hakkıyla bilendir.”

Bediüzzaman, yukarıdaki ayeti açıklamazdan önce, öncelikle meselenin sebebini ifade etme yoluna gitmektedir. Sebeb-i nüzul olan olayı şu şekilde zikreder:

“Rasûl-ü Ekrem (s.a.s.)'ın hizmetkârı ve "veledim" hitabına mazhar olan Zeyd, izzetli zevcesini kendine küfûv bulmadığı için tatlik etmiş; Allah'ın emriyle, Rasûl-ü Ekrem (s.a.s.) almış. Âyet der: "Peygamber size evlâdım dese, risalet cihetiyle söyler. Şahsiyet itibarıyla pederiniz değil ki, aldığı kadınlar ona münasip düşmesin. İkinci tabakanın hisse-i fehmi şudur ki: Bir büyük âmir, raiyetine pederâne şefkatle bakar. Eğer o âmir, zâhir ve bâtın bir padişah-ı ruhanî olsa, o vakit merhameti pederin yüz defa şefkatinden ileri gittiğinden, o raiyetin efradı, onun hakikî evlâdı gibi, ona peder nazarıyla bakarlardı. Peder nazarı zevce nazarına inkılâb edemediğinden, kız nazarı da zevce nazarına kolayca değişmediğinden, efkâr-ı âmmede Peygamber (s.a.s.) mü'minlerin kızlarını alması şu sırta uygun gelmediğinden, Kur'an der: "Peygamber (s.a.s.) merhamet-i İlâhiye nazarıyla size şefkat eder, pederâne muamele yapar. Risalet namına siz onun evlâdı gibisiniz. Fakat şahsiyet-i insaniyet itibarıyla pederiniz değildir ki, sizden zevce alması münasip düşmesin." Üçüncü kısım şöyle fehmeder ki: Peygambere (s.a.s.) intisap edip kemâlâtına istinad ederek onun pederâne şefkatine itimad edip kusur ve hata etmemelisiniz demektir. Evet, çocuklar var ki, büyüklerine ve mürşidlerine itimad edip tembellik eder. Hattâ bazan "Namazımız kılınmış" der (bir kısım Alevîler gibi).⁵⁷

⁵⁶ Ahzab, 33/40.

⁵⁷ Bediüzzaman, *Sözler*, s. 186.

Bediüzzaman, ayette Hz. Peygamber'in etrafındakilerin koruyucusu olduğuna işaret etmiştir. Eğer kendi çocukları, Müslümanların eşleri O'nun için bir eş olarak düşünülmesi mümkün değildir. Bu düşünceler, genel olarak İslam alimlerinin yaklaşımlarını yansıtmaktadır. Ancak Bediüzzaman, bir noktaya da işaret etmektedir. Yaşadığı dönemde cemaatlerin/tarikatlerin müntesiplerinin dini yaşama noktasındaki tembel davranışları onun dikkatini çekmektedir. Peygamber'in şefaatine güvenip dini yaşamaktan imtina edenlerle, şeyhine güvenip ibadetlerde gevşeklik gösterenleri uyarmaktadır. Peygamber şefkatinin dışarıdan gelecek olan tehlikelere karşı koruyup kollamada esas teşkil edeceğini, ancak dini sorumluluklarda tabi olanlara yardımcı olamayacağını beyan etmektedir. Dolayısıyla şefkat ve merhamet anlayışı kişiye ibadetlerden uzaklaşma hakkı vermemektedir şeklinde düşünmektedir.

5. Ayet

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ⁵⁸

"Andolsun, size kendi içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, mü'minlere karşı da çok şefkatli ve merhametlidir."

Bediüzzaman, ayeti iki yönlü değerlendirmektedir. Bunlardan birincisi, Peygamberden yüz çevirmenin ne tür sonuçlara muhatap kılacağından bahsetmektedir. İkincisi ise, Hz. Peygamber'in Müslümanlara karşı bu kadar gayret ve emeğine rağmen yüz çevirilirse Allah Teâlâ'nın indindeki değeri O'nun için yeterlidir, değerlendirmesinde bulunmaktadır. Konu ile ilgili düşünceleri şu şekildedir:

"Âyeti, Rasûl-ü Ekrem (s.a.s.)'in ümmetine karşı kemâl-i şefkat ve nihayet re'fetini gösterdikten sonra, فَاتَّقُوا⁵⁸ âyetiyle der ki: "Ey insanlar! Ey Müslümanlar! Böyle hadsiz bir şefkatiyle sizi irşad eden ve sizin menfaatiniz için bütün kuvvetini sarfeden ve mânevî yaralarınız için kemâl-i şefkatle getirdiği ahkâm ve Sünnet-i Seniyyesiyle tedavi edip merhem vuran şefkatperver bir zatın bedihî şefkatini inkâr etmek ve göz ile görünen re'fetini ittiham etmek derecesinde onun sünnetinden ve tebliğ ettiği ahkâmdan yüzlerinizi çevirmek, ne kadar vicdansızlık,

⁵⁸ Tevbe, 9/128.

ne kadar akılsızlık olduğunu biliniz! Ve ey şefkatli Rasûl ve ey re'fetli Nebî! Eğer senin bu azîm şefkatini ve büyük re'fetini tanımayıp akılsızlıklarından sana arka verip dinlemeseler, merak etme! Semavat ve Arz'ın cünûdu taht-ı emrinde olan, Arş-ı Âzîm-i Muhîtin tahtında saltanat-ı Rubûbiyeti hükmeden Zat-ı Zülcelâl sana kâfidir. Hakikî muti' taifeleri, senin etrafına toplattırır, seni onlara dinlettirir, senin ahkâmını onlara kabul ettirir!" İşte böyle bir zatın Sünnet-i Seniyyesine elden geldiği kadar ittibaa çalışmak, ne kadar kârlı ve hayat-ı ebediye için ne kadar saadetli ve hayat-ı dünyeviye için ne kadar menfaatli olduğu kıyas edilsin."⁵⁹

Ayeti, sonraki ayetle tefsir etmek yerine, kendi içindeki anlamla açıklamak isabetli olabilirdi. Çünkü Müfessirler, bu ayeti birkaç açıdan değerlendirmeye tabi tutmuşlardır. Mesela, مِنْ أَنْفُسِكُمْ ifadesinden kimin anlaşılması gerektiği, عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ ifadesiyle ümmetine karşı istek seviyesinin hangi noktada olduğu, حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ 'un nasıl anlaşılmasının daha doğru olacağı üzerinde durmuşlar ve bazı müfessirler ise, konuya sebep-i nüzûl olabilecek hadislere yer vererek değerlendirmeyi tercih etmişlerdir. ⁶⁰ Bediüzzaman ise, *Risale-i Nur*'un genelinde uyguladığı metodu gereğince, sadece kendi düşünceleriyle ayetleri açıklama yoluna gitmiştir. Ayeti, sünnetten yüz çevirmenin ne derece kötü bir durum olduğundan, Peygamberin ümmetine karşı merhametinin çok fazla olmasına rağmen O'na ittibada mesafeli yaklaşanların yanlış yaptığına dair çıkarımlarla meseleyi anlatma yoluna gitmiştir. Dolayısıyla ayetin makası okuyucuya bütüncül bir şekilde yansıtılmamıştır.

Bediüzzaman, Hz. Peygamber ile alakalı ayetleri büyük oranda kendi düşünceleriyle açıklamaya çalışmıştır. Herhangi bir tefsirden nakletme veya müfessirin görüşünü örnek vererek anlamı zenginleştirme yoluna gitmemiştir. Bireysel düşünceleriyle anlatmaya çalışması, ayetlerin anlamını ve anlaşılmasını sınırlamıştır. Belki bu durumun meydana gelmesinde, diğer tefsirlerde olduğu gibi onun ayetleri tek başına ele alıp açıklama yoluna gitmemesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü Bediüzzaman, *Risale-i Nur*'da uyguladığı metot, incelemeye

⁵⁹ Bediüzzaman, *Lemalar*, s. 60.

⁶⁰ Zemahşeri, *Keşşâf*, II, 491; Semerkandî, *Babru'l-Ulûm*, I, 444; İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azîm*, I, 25.

aldığı meselelerle ilgili aklına hangi tür bilgi gelirse onu serdetmeyi tercih etmektedir. Zaman zaman da, bir ayeti açıklarken, ayetle alakalı bir olayı anlatarak meselenin açıklanmasını bitirmektedir. Mesela birinci ayette bu şekilde hareket etmiştir. Allah'a ve Peygambere itaat edenlerin ahirette kimlerle beraber olacağına dair zikredilen meseleyi sadece dört halife dönemiyle açıklamak yeterli değildir. Onu hem o günlerle, hem başka anlamlarıyla hem de yaşadığımız dönem açısından nasıl olması gerektiğiyle birlikte vuzuha kavuşturmak isabetli olurdu. Ayetleri açıklarken ortaya çıkan bu yaklaşımlar bir tercih mahsulü olabilir. Eserlerimde uyguladığım metot bu diyebilir. Ancak bir konu ile ilgili bilgi verirken yapılacak açıklamaların en azından o meselenin basit düzeyde de olsa etraflıca anlatılması yanlış veya eksik anlamalara mahal vermesi engellenebilirdi. Çünkü İslam dünyasındaki dini grupların önem verdikleri belirli eserler bulunmaktadır. Cemaatler kendi değer verdikleri eserlerin dışına çıkmayı, başka kitapları okutmayı hoş karşılamamaktadırlar. Böyle bir durumda okunması istenilen kitaplarda da problemler olursa, o grupların müntesiplerinin yanlış veya eksik bilgilenme yoluna gideceği muhakkaktır. Dolayısıyla bu durum, İslam'ı yaşama ve yaşatma adına doğru bir yaklaşım olmayacaktır.

Sonuç

Bediüzzaman'ın Peygamber anlayışını farklı yönlerden anlamak mümkündür. Makalede bunları tespit etmeye çalıştık. *Risale-i Nur*'da görülen hem zahir hem de batın yönlü tespit ve değerlendirmeler Peygamber tanımında da mevcuttur. Mesela Nebi'lerin lideri derken peşi sıra evliyanın da önderi ifadesini kullanmaktadır. Hz. Peygamber'e müteallik ifade bazında birçok söyleme yer vermektedir. Ele alınan her bir meselenin ruhuna uygun söylem ve kavram geliştirmiştir. "Hz. Peygamber için kullandığı isimler ve sıfatlar" başlığı bunun için birçok örneği barındırmaktadır. *Risale-i Nur*'da uyguladığı metotların aynısını Peygamber anlayışında da devam ettirmiştir. Konu ele alınırken büyük oranda kendi düşüncesine yer vermektedir. Kaynaklı hareket etmekten ziyade bireysel değerlendirmeler yapmıştır. Bediüzzaman için meselelerin maddi yönünün yanında manevi boyutu da önemlidir. Allah Rasûlü'nün "Vahyi gayr-i metlûv" ile desteklendiğini ifade etmesi,

O'nu sevmek istiyorsanız, sünnetini uygulamalı olarak hayata geçirseniz gerçekten sevmiş olursunuz demektedir. Ona göre Peygamber'in her hali Allah'ın kontrolü ve idaresi altındadır. Kısmen beşeri yönünün de olduğunu, diğer yönden ayrılması gerektiğini söylese de, uygulamasında ve verdiği örneklerde beşerilikten ziyade ilahi yönlü bir Peygamber anlayışını yansıtmaktadır. Konuları ele alırken kısmi çalışmalar yapmış, bütüncül bakamamıştır. Meseleyi sadece bir materyalle açıklamaya çalışmıştır. Bu durum, özellikle ayetlerin açıklanması sırasında görülmüştür.

Kaynaklar

- Abdülhalim Mahmud, *Delailü'n-Nübüvve ve Mu'cizatü'r-Resul*, Daru'l-İnsan, Kahire, 1984.
- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmet b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî, *el-Müsned*, nşr. Şuayb Arnaûd, Müessesetü'l-Kurtuba, Kâhire, 1375.
- Altıparmak Mehmed Efendi, *Delail-ü Nübüvvet-i Muhammedi ve Şemâilü Fütüvvet-i Ahmedî*, Hisar Yayınevi, İstanbul, 1984.
- Azimli, Mehmet, “Şakku'l-Kamer Olayı Çerçevesinde Bazı Tahliller”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 2008, cilt: VIII, sayı: 4, s. 25-40.
- Badıllı, Abdülkadir, *Risale-i Nur'un Kudsi Kaynakları*, Envar Neşriyat, İstanbul, 2011.
- Beyhaki, Ebû Bekir Ahmed b. el-Hüseyn b. Ali, *Delailü'n-Nübüvve ve Ma'rifetu Abvâli Sabibi's-Şeria*, Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, 1985.
- Buhârî, Muhammed b. İsmâil, *el-Câmiu's-Sabih*, nşr. Mustafa Dîb el-Buğa. Dâru İbn Kesîr, Lübnan, 1407.
- Bulut, Halil İbrahim, “Mucize”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (DİA), İstanbul, 2005, XXX, 350-352.
- Bulut, Halil İbrahim, “Mücizeler Karşısında İnsanların Tutumu”, *Diyanet İlmi Dergi*, 2004, cilt: XL, sayı: 3, s. 121-144.
- Bulut, Zübeyr, “Peygamberleri Tasdik Aracı Olarak Mucizeler”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2015, cilt: III, sayı: 5.
- Çelebi, İlyas, “İnşakka'l-Kamer”, *TDV İslam Ansiklopedisi* (DİA), XXII, 344.
- Ebû Hayyân, Esirüddin Muhammed b. Yusuf El-Ceyyâni Ebu Hayyân El-

- Endelüsi *Babru'l-Mubît*, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1422.
- Erkol, Ahmet, "Hz. Peygamber'in Mu'cizesi Meselesi ve Nübüvvetin İspatında İnşak-ı Kamer (Aydın Yarılmaması) Hadisesi İle İlgili Bir Değerlendirme", *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1999, cilt: I, s. 261-298.
- Erkol, Ahmet, "Hz. Peygamberin Mucizesi Meselesi ve Nübüvvetinin İspatında İnşak-ı Kamer (Aydın Yarılmaması) Hadisesi İle İlgili Bir Değerlendirme", *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Diyarbakır, 1999.
- İbn Hacer, Şihâbuddîn Ahmed b. Ali el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî Şerhu Sabîbi'l-Bubârî* nşr. Ahmed b. Ali b. Muhammed, Dârü'l-Ma'rife, Beyrut, 1379.
- İbn Kesir, *Tefsîru'l-Kur'ânî'l-Azîm*, Daru Tayyibeti li'n-Neşr, by., 1420.
- İbn Hibban, Ebû Hâtîm Muhammed b. Hibban b. Ahmed et-Temîmî, *Sabîh* (thk. Şuayb Arnaud), Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1414.
- İsfahani, Ebû Nuaym Ahmed b. Abdullah b. İshak İsfahani Ebû Nuaym, *Delaîlü'n-Nübüvve*, Dârü'l-Va'y, Halep, t.s.
- Kâdî İyâz, Ebü'l-Fazl İyâz b. Musa, *eş-Şifa bi Ta'rifî Hukukî'l-Mustafa*, nşr. Ali Muhammed el-Becâvî, Dârü'l-Kütübi'l-Arabî, Beyrut, 1404.
- Müslim, Ebü'l-Huseyn el-Kuşeyrî, *el-Câmi's-Sabîh*, nşr. Muhammed Fuad Abdülbâkî, Dârü İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, ts.
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Mesnevi-i Nuriye*, Söz Basın Yayın, İstanbul, 2010.
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Divân-ı Harbî Örfî*, Söz Basın Yayın, İstanbul, 2010.
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Mektubat*, Söz Basın Yayın, İstanbul, 1991.
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Mesnevi-i Nuriye*, Söz Basın Yayın, İstanbul, 2010.
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Sözler*, Söz Basın Yayın, İstanbul, ts.
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Şualar*, Söz Basın Yayın, İstanbul, ts.
- Nursî, Bediüzzaman Said, *Tarihçe-i Hayat*, Söz Basın Yayın, İstanbul, 2010.
- Özten, Ersan, *Peygamberlerin Gaybı Bilme İmkânı*, Ankara Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 2009.
- Suyuti, Ebü'l-Fazl Celaleddin Abdurrahman b. Ebi Bekir, Mahalli, *Tefsîru Celaleyn*, Daru'l-Hadis, Kahire, ts.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa, *es-Sünen*, nşr. Ahmed Muhammed Şâkir, Daru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, ts.